

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

„Io Mircea mare voievod și domn”

Se împlinesc 600 de ani de când pe tronul Basarabilor munteni urca fiul lui Radu I, rămas în istorie sub numele de „Mircea cel Mare”. „Viteaz în război, iscusit diplomat în timp de pace, bun organizator și cirmuitor de țară”, cum îl caracterizează istoricul Constantin C. Giurescu, Mircea Vodă a izbutit, în cei 32 de ani de strălucită domnie, să extindă hotarele țării, să-i apere independența împotriva încercărilor otomane de-a o subjuga, să-i ridice prestigiul politic prin legăturile pe care le-a încheiat cu alte state, să contribuie la propășirea vieții economice, să ctorească ori să ajute mănăstiri și biserici, în care să se dezvoltă cultura și arta bisericească.

În timpul lui, Țara Românească a cunoscut cea mai mare întindere teritorială, după cum arată însăși titlatura domnului: „Eu cel întru Hristos Dumnezeu bine credinciosul și binecinstitorul și de Hristos iubitorul și singur stăpînitorul Io Mircea, mare voievod și domn, cu mila lui Dumnezeu și cu darul lui Dumnezeu stăpînind și domnind toată țara Ungrovlahiei și părțile de peste munți, încă și spre părțile tătărăști, și Amlașului și Făgărașului herțeg și banatului de Severin domn și de amîndouă părțile de peste toată Dunărea și pînă la Marea cea mare și cetățile Dirstorului stăpînitor”. Deci Țara Românească se întinde și în părțile de sud ale Transilvaniei, unde domnul avea ca feude Amlașul și Făgărașul, dar și teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră, adică Dobrogea, iar prin „părțile tătărăști” trebuie să înțelegem ținuturile de dincolo de Prut, în nordul Mării Negre, cucerite mai de mult de la tătări, de Basarab I.

Datorită primejdiei tot mai amenințătoare a turcilor, domnul muntean a avut neîncetate lupte cu ei pentru apărarea pămîntului strămoșesc. Era tocmai în vremea cînd căzuseră sub dominația otomană cele două țarate bulgare, de Tirnova (1393) și Vidin (1396), după care va avea aceeași soartă și Serbia. Singurele care au rezistat în sud-estul Europei au fost Țara Românească și Moldova, apărîndu-și prin jertfe grele, materiale și umane, ființa statului și continuitatea vieții politice. Mircea și-a înscris cel dintîi numele în cartea de aur a acestor lupte ale poporului nostru, fiind urmat de Iancu de Hunedoara, Vlad Tepeș, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Radu de la Afumați, Ioan Vodă cel Viteaz și Mihai Viteazul. Prima înclăștare cu turcii are loc la 1389, cînd domnul muntean trimite un corp de oaste să ajute pe cneazul Lazăr al sîrbilor. Au fost însă înfrînti la Cimpia Mierlelor (Kossovolpolie), iar cneazul sîrb și-a pierdut viața. A urmat o expediție de război împotriva lui Mircea, sub conducerea noului sultan Baiazid, supranumit Fulgerul. Lupta a avut loc la Rovine, la 10 octombrie 1394 și s-a încheiat cu o victorie strălucită a domnitorului Mircea. O mare expediție creștină organizată de regele Sigismund ajutat de cavalerii francezi, germani și englezi, de flota venețiană și chiar de Bizanț, s-a terminat prin dezastrul de la Nicopol, la 28 septembrie 1396. Mircea participase cu un corp de oaste și ceruse chiar permisiunea de-a ataca cel dintîi, ca unul care cunoaște feiul de luptă al turcilor, dar a fost refuzat. În anul următor a avut loc o nouă expediție de război în Țara Românească, dar oastea otomană a fost înfrîntă, undeva pe Ialomița, cum consemnează un cronicar bizantin. În 1400, la întoarcerea unei oști turcești dintr-o expediție de pradă în Ungaria, a fost atacată de Mircea, și distrusă aproape în întregime. Cunoscuta victorie a lui Timur-Lenk, hanul mon-

gollor, asupra lui Baiazid, în 1402, la Ankara, i-a dat lui Mircea răgazul de a-și refăce țara.

În luptele pentru tron care au avut loc între fiul lui Baiazid s-a amestecat și domnul muntean, sprijinind pe

unul din ei, cu numele Musa. În schimbul ajutorului, a primit mai multe posesiuni pe malul drept al Dunării, fapt pentru care era îndreptățit, să adauge la titlul său și pe acela de „stăpînitor al mai multor cetăți turcești”. În cele din urmă, ajunge la tron Mahomed I, care în 1417 pornește într-o mare expediție în Țara Românească. Sînt cucerite de turci cetățile Turnu și Giurgiu; aceeași soartă a avut-o, tot pe atunci, și Dobrogea. Raportul de forțe se dovedește inegal, încît Mircea s-a văzut nevoit să încheie pace cu imperiul otoman, aflat în plină expansiune, prin plata anuală a unui tribut, „pentru ca să se odihnească țara cu pace”, după cuvîntul cronicarului Radu Popescu.

În ciuda acestor permanente lupte cu turcii, viața economică a țării a fost în plină prosperare. S-au bătut ducați și bani de argint. Se exploata aaramă, fier și sare. Negustorii din Lvov, din Lituania și din Brașov au primit privilegiile comerciale în mai multe rînduri. Se aduceau produse — mai ales postavuri — chiar din centre foarte îndepărtate: Ypres, Louvain, Köln și Cehia, iar de la noi se exportau vite, piei, blănuri, pește, brînză, grîu, cerea și sare.

Sub îndrumarea mitropoliților Antim Critopol (1370—c. 1401) și a urmașilor săi, datorită sprijinului generos al domnitorului, a prosperat mult și viața bisericească. Pe lângă mănăstirile Vodița și Tismana, ctitorite de Sfîntul Nicodim, — care și-a desfășurat o parte din activitate și în timpul domniei lui Mircea († 26 dec. 1406), — au fost înălțate acum noi lăcașuri de închinare, din care multe erau ctitorii domnești. Mănăstirea Cozia este atestată documentar, pentru prima oară, în două hrisoave de dănie de la Mircea cel Bătrîn, ambele cu data de 20 mai 1388. Din cuprinsul primului hrisov rezultă că domnitorul „a ridicat din temelie o mănăstire în numele sfîntei și de viață începătoare și nedespărțitei Troițe... la locul numit Călimănești

pe Olt...”, căruia îi dăruia acum satele Oriești și Cricov, o moară la Pitești, un mertic anual de grîu, vin, brînză, cașuri, miere, cerea și postav și îi întărea moșiile dăruite de unii boieri. Prin același hrisov se rînduiea ca „mănăstirea Cotmeana să fie supusă, cu toate cele ce se țin de ea, mănăstirii mai sus scrise”, deci Cozia. Prin al doilea hrisov dăruia Coziei satele Călimănești, Jiblea, Bărdăni, Seaca și Hinătești, scutite de dări. În anii următori i-a hărăzit alte sate, bălți cu pește, mori, produse alimentare. Biserica mănăstirii Cozia, una din cele mai impresionante creații arhitectonice din tot sud-estul european — este în plan triconc, pronaos pătrat, naos dreptunghiular, avînd o turle, așezată pe o bază pătrată, iar fațadele au un bogat decor sculptat în piatră (chenare la ferestre, rozete).

În 1408 era atestată documentar „mănăstirea domniei mele de la Snagov”, probabil o așezare monahală mai veche, la care Mircea a ridicat o biserică nouă ori a refăcut pe cea veche. Schitul Brădet a fost ctitorit tot de domn, pe locul unui lăcaș mai vechi. Probabil, tot sub marea domnitor au fost înălțate mănăstirile Vișina, în defileul Jiului, Dealu, lângă Tirgoviște, Glavacioc, azi în sudul județului Argeș. După cercetări mai noi, mănăstirea Bolintin (azi dispărută) era ctitorită încă din timpul lui Basarab Intemeietorul. Anterioră Coziei era și Nucetul, din județul Dolj. Toate s-au învrednicit de dăni însemnate din partea lui Mircea Vodă. O serie de schituri și biserici — ridicate prin jertfele unor călugări, preoți de mir și credincioși — completează șiragul acestor ctitorii domnești și boieresti, mărturie ale evoluției și dragostei lor de neam.

N-au fost nesocotite nici lăcașurile de închinare din afara hotarelor țării. Un document mai tîrziu, de pe la începutul veacului al XVI-lea, spune că Mircea Vodă „a înnoit” mănăstirea Cutlumuș din Muntele Athos, făcînd-o „ctitorie” a Țării Românești. Potrivit tradiției, ar fi ridicat sau ajutat mănăstirea de la Scorei, în părțile Sibiului.

În aceste mănăstiri muntene s-au copiat manuscrise, s-au alcătuit lucrări originale, s-au lucrat veșminte ori vase liturgice. Vremurile viteze prin care a trecut țara după el au făcut ca puține din acestea să mai ajungă la noi. Se cunoaște un epitaf dăruit Coziei în 1396, lucrat în fir de aur, argint și mătase colorată, pe fond de mătase. Sf. Nicodim de la Tismana ova, prin 1404—1405, un frumos *Tetraevanghel* în limba slavă, poate în mănăstirea de la Prislop, în părțile învecinate ale Hunedoarei, Monahul Filotei — fostul logofăt Filos, sfetnicul domnitorului, — alcătuită tot pe atunci *Pripealele*, scurte texte imnografice care se cîntă cu stihuri din „psalmii aleși” la polieleul unor praznice.

După o domnie de 32 de ani, Mircea Vodă și-a sfîrșit viața în ziua de 31 ianuarie 1418. La 5 februarie, trupul său era așezat într-un sarcofag de piatră în pridvorul bisericii ctitorite de el la Cozia. Chipul lui, în costum de epocă, avînd alături pe fiul său Mihail, asociat și apoi urmaș la tron — ținînd împreună o biserică pe mîini, stăruie și astăzi în naosul aceleiași biserici, pe peretele de apus, dar cu refaceri mai tîrzii.

Amintirea domnitorului muntean, mare apărător al pămîntului strămoșesc și ctitor de sfînte lăcașuri, cîntat în versurile lui Grigore Alexandrescu și mai ales de Mihai Eminescu în *Scrisoarea a treia*, va rămîne peste veacuri, bucurîndu-se de bine-meritată cinstire din partea tuturor celor ce se numesc „români”.

Pr. Prof. Mircea Păcurariu

CALENDAR DE INIMĂ

Dionisie Romano în dialog ecumenic cu „un israelit” la mijlocul secolului trecut

Dionisie Romano, viitorul episcop al Hușilor (1865) și apoi al Buzăului (1865—1873) a avut o viață zbuciumată. Originar din Săliștea Sibiului, a trecut în Moldova în anul 1825, la Mănăstirea Neamțu, unde n-a putut prinde rădăcini. În același an a ajuns în Țara Românească, la Mănăstirea Cernica. Nici acolo n-a putut rămîni, pentru că nu avea carte canonică în regulă și Mitropolitul primat Grigorie I-a trimis la urmă, adică înapoi la Neamțu. S-a întors la... București! A lucrat o vreme ca zețar în tipografia de la Cîșmeana Mavrogheni, cumpărată de I. Heleade Rădulescu, și apoi a ajuns la Școala lui Gheorghe Lazăr, plecat și el din Avrigul Transilvaniei, nu departe de Săliște. În căutare de protectori, a știut să se facă apreciat de Ilarion al Argeșului, sfetnicul lui Tudor Vladimirescu și s-a așezat pe lângă acesta la mănăstirea Antim din București, pe atunci metoc al episcopiei Argeșului. Ilarion l-a hirotonit ierodiacon. Obținînd un „înscris” de la Școala lui Lazăr (1832) sub semnătura lui S. Marcovici, Eufrosin Potecă și Moroiu, ajunge în același an „profesor național” la Buzău. Acolo, printre altele, a întemeiat și publicat, împreună cu Gavril Munteanu, prima gazetă bisericească din țară, „*Vestitorul Bisericesc*” (1839—1840).

În 1841 revine în București ca profesor de seminar, dar trecînd în 1848 de partea revoluției, scapă cu fuga, în Transilvania, găsînd ocrotire la Andrei Șaguna. Din nou în Țara Românească, la mănăstirea Băbenji (1849—1851), apoi la mănăstirea Sadova (1851—1853) scrie și tipărește mult. În 1853, cînd Rusia a ocupat Principatele, e bănuț de înaltă trădare și scapă cu fuga la Constantinopol, unde se alege chiar cu o decorație de la sultan.

De la Constantinopol s-a întors din nou în Moldova, unde reușește să ajungă stareț la Neamțu (1855—1856), dar și aceasta se termină cu o destituire în 1856. Cîțiva ani peregrinează între Moldova și Țara Românească, dar nu-și dă răgaz de la preocupările culturale.

În această perioadă, între 1 ianuarie 1857 și 19 februarie 1859, publică la București împreună cu Ilie Benescu, revista *Predicatorul* (Jurnal

eclesiastic), pe care îl tipărește în tipografia „Nifon Mitropolitul”. Au scos 52 de numere în 1857, apoi după o întrerupere, au reluat publicația în martie 1858, ajungînd în decembrie la 42 de numere. În 1859 au mers înainte cu numerele anului II pînă au ajuns la numărul 1859 cu nr. 50, încheind astfel un an de apariție, după care publicația și-a înțecat apariția. Imbînăvindu-se grav episcopul Filotei al Buzăului, Alexandru Ioan Cuza l-a trimis acolo ca vicar pe Dionisie. Nici de acum înainte nu va scăpa de necazuri, dar oricum, după o trecere pe la Huși, va reveni în 1865 pe scaunul Buzăului unde va păstori pînă în 1873.

Colecționar de cărți vechi și manuscrise importante, în 1867 a oferit Bibliotecii *Societății Academice Române* 73 de volume care au constituit fondul de bază a ceea ce va fi mai apoi: Biblioteca Academiei Române. Apoi întreaga sa bibliotecă a fost achiziționată de Biblioteca Academiei. Încă în viață fiind, a fost ales membru onorific al noii Instituții, fiind astfel unul din cei șapte academicieni pe care i-a dat țării Săliștea Sibiului.

Pe cînd era redactor la *Predicatorul*, pe care îl scria în întregime împreună cu Ilie Benescu, redacția a primit o scrisoare de la „un israelit”, pe care a publicat-o în nr. 11 din 15 martie 1857, p. 81—83. Revista mai folosea încă un alfabet de tranziție în care, spre exemplu, literalele m, n, s, i, t, f, z, d erau latine, iar ș, l, u, v, r, p erau cirilice. „Israelitul se numea Aaron Așer și se declara interesat de „înaintarea literaturii române”. Văzînd în mîna unui prieten, Demetru Gheorghiadă, revista *Predicatorul*, a dorit să aibă și el un abonament și anunța că a și trimis șase sfînti, prețul pe un an, preț pe care îl aprecia ca foarte cîstît și departe de orice intenție de speculă. Aaron Așer mai scrie că a îndemnat și pe alți coreligionari ai săi să se aboneze la *Predicatorul*, deoarece aprecia că este o publicație „de morală” și folositoare societății.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Mitropolitul Ardealului

Schitul Sihla

„Locuri sfînte și frumoase Neamț, Sihla și Cetate, Am venit întreg aicea Și mă-ntorc pe jumătate”.

Spre sfîrșitul veacului trecut, un călător român, masiv, vînjos și curajos, învelit într-o pelerină de ploaie și purtînd pe cap o pălărie cu boruri largi, încălțat cu opinci și purtînd la șold un revolver, iar în desagă o bardă și hrană pe sponci, în tovărășia călăului său „Piscuța”, pleca vara din Piatra Neamț — „Pe drumuri de munte”. Urmînd și noi lui Hogaș, pe drumuri șerpuite, pe poteci încălțate și cotite, prin locuri rar călțate și pline de neprevăzut, la fiecă pas, facem primul popas la Sihla. Urmărindu-l pe scriitorul subtil, prin „Poiana Ciungilor”, spre Sihla, „pierdută în creierul munților”, în locuri care întrec „culmea de asprime, singurătate și sălbătăcie a celei mai puternice închipuirii”, Hogaș nu afla aici, decît o singură bisericuță de lemn, îngrijită de un călugăr octogenar, care îl conduce la peștera Sfintei Teodora. Hogaș profund impresionat de așezarea schitului „unde numai vulturul îndrăzneț mai străbate, din cînd în cînd”, credea că a pășit „pe lumea cealaltă”. Pentru a ajunge la peșteră „punctul de atracție al acestor locuri”, trebuie să se prefacă în acățătoare, să se vire pe dedesubt sau să sară în zbor pe deasupra stîncilor, care mai de care mai avoioase și mai greu de trecut. Peștera era, ca și azi, o despăcură verticală în peretele zidului de stîncă, în care se face o scobitură aproape rotundă. În „acest beci umed și întunecat, din pîntecul muntelui, se zice că a trăit 60 de ani” sfînta Teodora, fiică de răzeș moldovean, din sec. XVII — Ștefan Joldea. Moaștele cuvioase se păstrează azi în lavra Pecerska cu inscripția „Teodora din Carpați”. Părăsindu-l pe Hogaș, urcăm și noi în sens invers, cale de o oră de mers, dinspre Sihlaștia. Ajuns sus, poteca cu greu își face loc, printre îngrămădiri de stînci, ce tînuiesc multime de peșteri, în care au locuit schivnici, iubitori de liniște, ori vremelnici localnici din apropiere, în vremuri de bejanie. Pînă a ajunge la peșteră, treci mai întîi prin fața fîntîni Sf. Teodora, o „mică scobitură pătrată”, deasupra unei stînci înalte, pe care, după legendă, ar fi săpat-o însăși Sfînta, cu unghiile ei, ca să stringă în ea un strop de rouă sau picătură de ploaie, spre a-și alina setea. În mijlocul peșterii se află o piatră, ce-i servea drept vatră și pe care sfînta aprindea focul, din cînd în cînd, spre a-și desmorți oasele înfrigurate de gerul iernii. Deasupra peșterii, brazi înalți ale căror rădăcini au sfărîmat pereții stîncilor, dau farmec de vis. Ceva mai încolo, înspre schit un munte de stînci ce amenință cu prăbușirea adăpostea cîteva chilii de

(Continuare în pag. a 2-a)

protos. Ștefan Gușă

2. Constituirea Asociației Transilvane (ASTRA)

Reacția la articolele publicate în „Telegraful Român” de Ioan Puscaș a fost mai promptă decît se aștepta el însuși, dacă nu cumva avuse o înțelegere prealabilă cu episcopul — pe atunci — Andrei Șaguna. Pentru că nimic nu se publica în ziar înainte ca materialul să fie văzut de el. Sugestiile pretorului de la Vințu de Jos stîrniseră o adevărată febrilitate între intelectualii români, grupați mai ales în centrele Sibiu, Blaj și Brașov, iar chemarea episcopului pentru o întrunire preliminară la Sibiu în ziua de 10/22 mai (respectiv 23 mai, decalajului calendaristic de 12 zile adăugîndu-se ulterior încă o zi) — deci numai după 10 zile de la al doilea articol al lui Puscaș — i-a găsit într-o stare de spirit favorabil, deasupra diferențelor politice sau confesionale. Sînt

prezenți în clădirea seminarului sibiuan 176 intelectuali români și consilierul guvernamental Paul Dunca este însărcinat cu redactarea unei petiții către guvernatorul Transilvaniei, Lichtenstein — cu sediul chiar la Sibiu — prin care se cerea aprobarea unei adunări pentru definitivarea statutelor. Textul a fost revăzut apoi de episcopul Șaguna. Era axat pe ideea de progres ca „semn al timpului” și al „dezvoltării puterilor spirituale” și al „dezvoltării materiale” ale națiunilor, „prin înflorirea agriculturii și a industriei” și prin „cultivarea morală și luminaarea poporului”. Și mai departe: „Conștiința aceasta s-a trezit și la românii din patria aceasta...”, care adoptînd deviza împăratului „Viribus unitis” vor să se constituie într-o societate care să activeze pentru progresul poporului român din Transil-

vania. Semnează mitropolitul de la Blaj Alex. Sterea Șuluțiu și episcopul Andrei bar. de Șaguna, urmați de ceilalți 174 intelectuali prezenți.

Lichtenstein are ezitări. Cu un an în urmă Moldova se unise cu Țara Românească. Nu cumva aprobînd deschidea porțile unei alte uniri? Răspunsul cu nr. 2475 îl transmite „către Excelența sa domnul consilier c. r. intim de stat și consilier extraordinar temporar al senatului imperial și ilustrisim episcop gr. ort. Andrei baron de Șaguna, aflător de prezente în Viena” — tocmai la 12 iulie 1860. Episcopul era într-adevăr la Viena și răspunsul guvernatorului pare binevoitor. Conform legilor el nu poate aproba cererea dacă nu i se alătură și un proiect de statute „măcar și numai în schiță generală”. Îi atrage atenția ca statutul să se prevadă că societatea „nu va servi doar intereselor naționale” ca să nu se creeze „o ruptură între naționalități”.

(Continuare în pag. a 3-a)

Corneliu Dragoman

Mitropolitul Sebastian Rusan

— 30 de ani de la moartea sa —

La 15 septembrie 1986, se împlinesc 30 de ani de la moartea vrednicului de pomenire Mitropolit al Moldovei Sebastian Rusan.

Om cu bun simț și plin de omenie, a păstrat pe scutul marilor ierarhi cărțurari ai Moldovei Varlaam și Dosoftei, Veniamin Costachi și Nicodim, în anii 1950—1956, iubit și prețuit de toți cărora le-a fost părinte adevărat.

A fost de origine ardelean, ca și blînd și înțeleptul său înaintas, Iacob Stamati (1792—1803) — rămas pildă în istorie, de recunoscută față de mama sa, țărancă. S-a născut la 22 septembrie 1884, în satul Secășel pe Tirnave, din familie de țărani modesti, cu sănătoasă tradiție creștină. Această tradiție a pus pecetea vesnică pe sufletul său și o va evoca cu lacrimi în amintirile și destăinurile sale duioase, scrise în „Ostenele Chiriarhale” Iași 1950, p. 500.

Amintindu-și de anii copilăriei și de mama sa care, la Sf. Patimi și la Învierea Domnului, își ducea, în port românesc, odraslele, patru băieți și trei fete, la biserica din deal, Mitropolitul Sebastian zice: „Am cîntat pentru întâia dată în biserică, la strană, troparul „Hristos a înviat...” Nu știu cum am cîntat, simțeam, doar, că ochii tuturor erau ațintiți spre mine. Eram cuprins de emoție și inima îmi bătea cu putere... Acasă, mama mi-a cuprins capul în minile sale și-a terminat muncă — așa de scumpe mie — și sărutându-mi obrăzorii îmbujorați, mi-a zis: „Dragul mami, popă am să te faci!” Lacrimile ei de caldă bucurie, curgînd din plin și inundu-se cu ale mele, au fost izvor de apă curată pe care a visitat corabia vieții mele” (p. 295 sq.).

Urînd dorința mamei și vocației sale, după ce a terminat școala primară și liceul din Blaj cu succes, s-a înscris la Institutul Teologic „Andrian” din Sibiu, pe care l-a terminat în 1907, luînd cu mari greutate materiale de care s-au lovit toți copiii săraci în dorința lor de carte.

Căsătorindu-se în 1907, este hirotonit preot de Mitropolitul Ioan Mețianu pentru parohia Crăciunesti în Munții Apuseni, sat-aidoma cu Sărăcenii lui Popa Tandra din năvela lui I. Slavici. Avea o bisericuță de lemn prin care sufla vîntul. Sărac preotul, erau săraci și credincioșii, care aveau ca bogăție comora credinței în Dumnezeu care le va da și zile mai bune. Și așa a fost. Ajutat de un epitrop neștiutor de carte, care-și ținea scotelele de bani pe un „toiag”, înfrînd preot, Sebastian, a început cu ajutorul lui Dumnezeu, optimist și curajos, zidirea unei biserici pe care a terminat-o curînd, spre bucuria tuturor parohienilor care-l priveau ca pe un om al lui Dumnezeu trimis să-i ajute.

Apreciindu-i just rivala apostolică și roadele scurtele sale pastorale, mitropolitul trimite pe înfățăratul Părinte Sebastian la Vulcan, pe Valea Jiului, o parohie mai mare dar și cu mari probleme sociale, pentru că enoriașii săi erau mineri săraci. Aici lipsea turnul de pază și de orientare spirituală spre Dumnezeu, *Lipsea biserică*. Cu aceeași rivină și zel, cu aceeași înțelepciune și pasune sacră a adunat în jurul său pe credincioși și în scurt timp a ridicat aici o frumoasă biserică. Vreme de 17 ani a păstorit între muncitori cu mult tact, prudență și demnitate, apărînd energie justele revendicări ale minerilor în fața autorităților de stat și a patronilor spoliatori, ridicîndu-le nivelul de trai spiritual și material.

La cererea sa, se transferă la parohia din Ocna Sibiului, unde depune același interes pentru o pastorație exemplară, fiind unanim apreciat, stimat și iubit. Aici a pierdut pe iubita sa soție. Tot greul familiei a rămas de-acum numai pe seama sa, trebuind să fie copiii săi numeroși și mici și „mamă” ca să le dea o bună educație și să devină oameni de elită în societate.

În decembrie 1933, este transferat paroh în Odorheiu, capitala județului cu același nume. Aici desfășoară una din cele mai rodnice activități din

viața sa bisericească, pastorală și națională. În această ipostază l-am cunoscut de aproape și am colaborat cu Păr. Sebastian vreme de cinci ani (1933—1938). Am fost instalați parohi în aceeași lună; smerenia mea fiind ales preot-paroh în Cristuru-Seceș, unde am funcționat și ca profesor de religie la Școala normală de aici. Aveam *aceleași* nevoi și probleme bisericești, pastorale și naționale, de aceea eram într-o permanentă *confătuire*. Așa am legat o *strînsă prietenie*, de buni „vecini” — cum ne spuneam și care s-a păstrat și după ce Dumnezeu și vrednicia sa l-au ridicat la treapta de Mitropolit.

Și aici, la Odorheiu în anul următor, 1934, Păr. Sebastian, ajutat de un comitet parohial distins, oameni cu mare autoritate și înaltă conștiință românească, a pus piatra fundamentală unei impunătoare catedrale pe care a terminat-o în trei ani, 1937, împreună cu un rînd de case parohiale și grădina frumoașă, care fac cinste Odorheului pînă azi.

Paralel cu această complexă activitate bisericească, Păr. Sebastian a fost și profesor de religie la liceul de băieți „St. O. Iosif” din Odorheiu, în anii 1934—1937, membru în toate corporațiile bisericești, instituțiilor de cultură și organelor de stat.

În anul 1937, Păr. Rusan este numit administrator protopopesic al viitorului protopopiat ortodox din Odorheiu care, pe teme istorice, urma să se reînființeze, căci aici a fost protopopiat în sec. 18-lea—19-lea, cu multe parohii ortodoxe. Acestea, însă, după anul 1867 — cu începutul dualismului și politica statului ungar de deznăționalizare a românilor — au dispărut, prin măsurile draconice și soviniște, aplicate enoriașilor care au trecut la confesiunile eterodoxe. Bisericele lor părăsite și nemîngîjite s-au ruinat și au pierit. Așa este cazul la Bodogaia, Simionesti, Betești, Filiaș, etc.

În noua calitate de administrator al protopopiatului Odorheului, Păr. Rusan a depus o muncă asiduă de zidire a multor biserici, sfătuind, îndrumînd și ajutînd moral și material pe frații săi preoți.

Dictatul de la Viena l-a obligat pe vrednicul protopop, bunul părinte Sebastian să ia toaiaul pribegiei, să se refugieze din fața năvălirii hoardelor horthyste și să-și continue pastorația în parohia Vîstea de jos, purtînd cu sine greutatea exodului și a familiei, cu încrederea robustă în vremile bune care vor veni. Și nu s-a înșelat. „Adevărul din pămînt a răsărit și dreptatea din cer s-a coborît” (Ps. 84, 12) — pentru neamul nostru umilit — după actul de la 23 august 1944.

Toți biografi și colaboratori Păr. Sebastian sînt de acord că ascensiunea sa în scaunul de episcop al Maramureșului (1948) și, apoi, cel de Arhiepiscop al Sucevei și Mitropolit al Moldovei, în 1950, este meritul unei activități excepționale, al unei munci devotate și permanente pentru Biserica și neam, pentru elanul pastoral și conștiința dăruirii de sine, vreme de o jumătate de veac, în folosul celor mici și oropsiți, nedreptățiți și asupriți, începînd cu cei din Crăciunesti apuseni și pînă la cei din regiunea secuizată.

Ajuns Mitropolit al Moldovei, al doilea ardelean după Iacob Stamati, Vlădica Sebastian s-a recules profund.

Convins că Moldova este perla Tării prin minăstirile, schiturile și bisericile nemuritoare din orașe, țiguri și sate, dovedă unu popor cu o credință și viață profund creștină, poate, ca nici un alt popor din lume, cu monahi, preoți, intelectuali și credincioși luminați, însetați după mîntuirea în Hristos, Vlădica Sebastian a sporit înzețit lucrarea sa misionară. Călăuzit de simțul realității religioase și sociale-istorice date, s-a făcut cu Sf. Ap. Pavel „tutorul toată” (I Cor. 9, 22) ca să mîntuiască pe cit mai mulți, să fie tutorul de folos, părinte bun și păstor model care-și pune sufletul său pentru bi-

nele și fericirea oilor sale (Ioan 10, 11).

Ca și în tinerețile sale, n-a cunoscut comoditatea, mulțumirea de sine și trufia vieții, ci numai munca, numai efortul constant, lupta cu adversitățile vieții și dăruirea pentru preoți și credincioșii Moldovei. Un drept colaborator al său a spus drept și cinstit că Mitropolitul Sebastian, „și-a mistuit ființa pe cîmpul misionar, ... de primăvara și pînă tîrziu, cercuind cele mai răsiete sate, ... îndrumînd pe preoți cum să lucreze în pastorație, ca să fie *credincioșilor lumina lumii și sarea pămîntului*” (C. Nonea, Mitr. Mold. Nr. 3/1956, p. 525).

Roadele duhovnicești ale unei atît de fericite misiuni au fost răsplătite cu o legătură desăvîrșită de dragoste și prețuire între păstor și turmă. Ori unde ai fi întîlnit un credincios sau preot moldovean, care l-a cunoscut pe Păr. mitropolit Sebastian, ar fi avut numai aprecieri frumoase și cuvinte laudative la adresa acestui ierarh cu chip patriarhal, modest și binevoitor, venit din vremile bătrîne ale lui Daniil Sihuștru. Acestuia i se adăuga o statură aleasă cu ochi așeri și pătrunzător, limpez și curat ca lacrima, semnul sincerității morale și al unui optimism mîngîietor și înălțător.

Mai semnalam, între alte trăsături de caracter ale înaltului ierarh, consecvența cuvîntului dat, severitatea față de sine, blîndețea și buna înțelegere față de cei ce erau în greutăți și ananghie, pe care căuta să-i ajute moral și material — din banii săi. Era amabil și politicos, deschis la suflet.

O caracteristică esențială a vrednicului Vlădica Sebastian a fost, de la tinerețe pînă la bătrînețe — spiritul de bun gospodar, cu care a venit din familie și l-a cultivat în toată pastorația sa. Așa se explică faptul că a restaurat vechea catedrală mitropolitană, cu hramul „Sfîntul Gheorghe” din Iași, sortită demolării din cauza avariilor din al II-lea război mondial. El a recititorit-o și acum își doarme somnul de veci lîngă ea. La fel s-a îngrijit de catedrala Sfîntii Trei Ierarhi, opera nemuritoare a lui Varlaam și Vasile Lupu. A restaurat clădirile rămase de la Mitropolitul Veniamin Costachi. A făcut imbușnățiri la palatul mitropolitan și a în eparchie a restaurat o seamă de mănăstiri și monumente voievodale de artă religioasă care fac mindria și demnitatea noastră de popor bîmblenar creștin, în fața multor străini care ne vizitează țara. Intre acestea sînt mănăstirile: Neamț, Sucevița, Vatra Moldoviței, Humor, Arbore, Slatina ș.a. Apoi biserici din sate și orașe ca Iași, Botoșani, Bacău, Dorohoi, Hirliu, Ruginoasa lui A. I. Cuza, Piatra Neamț ș.a.

Lună pildă de la Patriarhul Iustinian și Mitropolitul Băjan, care au făcut case pentru sănătatea preoților la Techirghiol, Păltinis și Bazna, harnicul Vlădica Rusan a zidit o astfel de casă la Băltătești pentru preoții Moldovei.

Problemele culturale — la fel ca și cele misionare — au stat în centrul activității Păr. Sebastian. Ca unul care a iubit cartea și pe intelectuali, a dorit să ridice la un înalt nivel cultural pe preoții săi.

Mitropolitul Sebastian a fost omul realității social-istorice încadrat și ancorat în actualitate, nu un visător. A fost un luptător înfățărat pentru pace în lume, convins că pacea este voia lui Dumnezeu revelată nouă de Fiul Său — Domnul Iisus Hristos.

Așa a fost Mitropolitul Sebastian Rusan, un om de mare omenie, corect, care a făcut cinste Ardealului. Prin el am restituit Moldovei multe daruri făcute nouă de marii săi ierarhi și Voievozi în frunte cu Ștefan cel Mare.

A fost un ierarh lumiat, o personalitate de seamă a Bisericii din Moldova și a Bisericii Ortodoxe Române, omul care s-a dăruit total slujirii lui Dumnezeu și oamenilor.

Prot. Dr. Simion Radu

Dionisie Romano...

(Continuare din pag. 1)

tății. Ea mai mult, văzînd că revista se plînge de lipsă de fonduri, a pornit chiar o campanie de colectare de abonamente, cu toată sfiata de a nu fi criticat de „conlocuitorii” israeliți. Campania a dat rezultate frumoase, dobîndind multe abonamente chiar „din crema societății”. El se explica, arătînd că morală e lucrul cel mai necesar în patrie, „fiîndcă fără morală nu există religie care ne unește pe toți ca frații între noi, și fără dînsa nici facere de bine, nici muștrare de cuget”. Poporul român are nevoie de astfel de adevărați mentori”, cum este gazeta *Predicatorul*, incheia el totodată și trimiterea și lista abonamentelor colectate.

Răspunsul se publică în același număr al revistei (p. 83—86) și e un răspuns personal, al unuia dintre redactori. Nu semnează, dar fiind prim redactor și folosind „Dumnezeu dragutului”, ca la Săliște, e de presupus că e alcătuit de Dionisie Romano. I scrie lui Aaron Așer, deși spune că nu-l cunoaște, o scrisoare afectuoasă, dezmiertîndu-l cu diminutivul *Aaronică* și plîngîndu-se împotriva celor ce călcău preceptele morale și tulburau viața socială. Face și puțină catehizare cu el, reproducîndu-i rugăciunea *Tatăl nostru*, dar fără ostentație și fără vreun gînd ascuns. Dimpotrivă, a vrut prin aceasta să-l arate că după învățătura lui Hristos „toți oamenii sînt fiii Celui Prea Înalt și frați între ei” și prin aceasta obligați să se iubească între ei. „Spune-mi Domnul Aaron ce curg găsesci dumnezeu în această rugăciune?” — întrebă el, sigur că domnul Aaron nu va putea găsi niciunul și că pe această platformă a originii comune și a frăției intru nașterea de la același Părinte ceresc, ei doi, deși de religii diferite, se pot înțelege foarte bine. „Toți sîntem una înaintea lui”. Scăderile morale ale societății, nu se datorează vreuneia dintre religii, ci faptului că cei care se pretind credincioși, nu-și respectă cum trebuie preceptele religiei lor.

Dionisie Romano găsește că toți erau vinovați de cele ce se petreceau în societate și mai ales atunci cînd se acuzau reciproc, „tîndu-ne unul altuia la palare ca să ajungă fiecare din noi la scopul său”, adică să tragă jarul pe turta lui? Și dacă e așa, „Cine strică frățioare?”, ca și cum ar fi zis: religia creștină, religia mozaică, sau pornirile rele ale oamenilor? „Gîndește-te bine și spune-mi”. El invită la dialog, plantînd accent pe profetie în inima cuvîntelor. Cît despre dînsul, el își formulează pe loc opiniile, autocritic, într-un fel de ecumenism anticipat, la acea vreme a vrăjmășiiilor dintre religii, cu un secol înainte de a se fi ivit zvonul ecumenismului propriu-zis: „Eu, după capul meu, zic că tot noi stricăm pentru că și mie și dumitale ne place minciunile să le ascultăm și să le făptuim și făptuindu-le tot noi dăm în gropi, disprețuind zisele celor adevărați înțelepți care zic: „mai înfrîți vezi ce stă înaintea picioarelor tale, și apoi uită-te la stele, spre a te face astronom, ca nu cumva mergînd înainte cu ochii ațintiți (în original „întîrîți”) la lună, să nimeresti în puț ca s-o scoți de acolo”. El invită în continuare să-l citească pe

Socrate care „descrie acurat toate aceste lucruri”, desigur în dialogurile lui Platon.

Mai departe îi enumeră tot auto-critic, o seamă de principii creștine precum *iubirea de aproapele, milostenia, răbdarea, pacea* pe care chiar creștinii le calcă cei dintîi. „Hristos a zis: „nu scoate sabia, că cel ce scoate sabia, ne căzîm ziua și noaptea ca să născocim tot felul de arme care să taie mai bine și să bată mai departe spre a ne omori unul pe altul”. Scrisoarea alunecă apoi, bineînțeles cu voia autorului, într-o suită de lamentații stilistice foarte bine realizate, întrebînd pe Dumnezeu ca un profet vechi testamentar revoltat și supărat pe creator, ce înseamnă toate aceste lucruri și de ce le îngăduie? Și apoi, din nou ecumenic, face un apel patetic: „Roagă-te și dumnezeu, frate Aaronică, că poate cuvintele dumitale vor fi mai mult primite de părintele ceresc, pentru că și dumnezeu al cunoscut și o societate nu poate sta fără religie și morală ce izvorăște dintr-insa. Aceste cuvinte de cînd sînt și eu într-această societate, mărturisesc în conștiință că de la foarte puțini le-am auzit și le sfîntești și dumnezeu”.

Iată cum Dionisie Romano găsește împreună cu Aaron Așer încă o platformă ecumenică pe care s-au putut situa amîndoi, depășind ceea ce îi depărta și îi învrăbea ca adepți a două religii diferite. El militează pentru astfel de platforme comune menite să-i apropie. Un israelit face campanie pentru o revistă creștină care predică preceptele lui Iisus; un creștin cere unui israelit rugăciuni pentru îndreptarea rețelor din lume, ignorînd faptul că exigenții ambelor religii își contestau reciproc și învățăturile și puterea rugăciunii.

Dionisie Romano și mulțumește pentru abonamente și incheie frumos, anticipînd și prin aceasta formule care își vor căpăta dreptul la existență abia la mijlocul secolului al XX-lea: „Al dumitale frate și amîndoi fii ai părintelui ceresc”.

Dialogul n-a fost între două Biserici, nici între două organizații, nici între două comisii, ci între doi oameni. Dacă ne dăm seama însă că în toate oamenii dialoghează și Dumnezeu îi asistă, pe aceștia doi i-a asistat în mod sigur Dumnezeu. Și Aaron Așer și sălișteanul nostru, Dionisie Romano, amîndoi cîntînd pe coardele esențelor celor două religii, au anticipat ceea ce azi devine tot mai obișnuit, dar ceea ce pe atunci mai era încă o mare îndrăzneală și un mare curaj. Deși ar fi putut să nu fie așa. Toate însă, la plinirea vremii!

În Enciclopedia „Cugetarea”, Lucian Predescu îi citește pe Arh. D. drept Arhimandritul D. Dionisie și L. Vencescu. În realitate era Arhimandritul Dionisie și I. Benescu. Acesta din urmă, cu numele Ilie Benescu, n. Betești, Olt, profesor și publicist. A studiat teologia la Atena și a fost profesor de teologie și elenă. A fost profesor și la liceul Sf. Sava. A murit în anul 1901 în București.

În casa neamului

Am străbătut Apusenii prin cernerea blîndă de lumină a toamnei, am zăbovit în așezările din care ființa țî-e inundată de amintiri și speranțe străvechi, am trecut pe la casa lui Iancu din munți și prin istoricele țiguri ale Tării Moților cutremurat lăuntric de rugurile suferințelor la care au fost supuși cei trei eroi-martiri ai Răscoalei de la 1784, și m-am oprit lîngă mormurul de flaut al Arieșului și am vorbit cu moșii și am aflat o așezare lăuntrică — ARADA — unde un frasin rotunjit la coroană domină locul natal al celui despre care se spune că a fost „Împărat al Apusenilor”. Un monument ridicat în anul 1937 are gravate cuvinte puține, dar dureroase și cutremurătoare: „Locul nașterii eroiului național Nicolae Vasile Ursu. Născut 1730. Prins 1784. Tras pe roată 1785”.

Din aceste locuri, unde zărițe se arcuiește sub filifit de păsări și zvon de tunic, a plecat Horea să ceară de la Curtea din Viena „dreptate” pentru iobăgimea română din Transilvania... Din Albac, Vidra, Cîmpeni, Buciumi, Abrud, Zlatna, Curechio, Tebea, Brad — răsună și acum, ca un ecou îndepărtat, răcîcit prin vîmile cele de sîrșit ale timpului, pașii și glasurile țărănilor răsculați, ridicați în acel răscolitor și fierbinte 1784.

„Mor pentru națiune” au fost ultimele cuvinte ale lui Horea rostite în fața a 2515 țărani români aduși cu forța din 419 sate, pe Platoul Furcilor din Alba-Iulia la 28 februarie 1784. Dar dramaticul sîrșit al eroiului nu l-a scos din inimile celor oropsiți, care i-au purtat vie amintirea prin timpuri. I-au cîntărit faptele pe talgerul fără de greș al sufletului. I-au slăvit și l-au așezat la loc de cinste în galeria marilor personalități ale poporului nostru. Poate de aceea puținele clipe de slobozenie socială și națională prilejuate de marea răscoală în folclorul moșilor se constituie într-o vreme legendară și tulburătoare prin întesurile ei profunde — vremea: „cînd era Horea-mpărat...”

Am străbătut Apusenii prin cernerea blîndă de lumină a toamnei și sufletul meu a înșenunchiat la locuri unde e vie istoria, unde zvonul de bucium în trecerea înfiorătoare a anotimpurilor, adună și risipește păduri, și am fost la casa lui Iancu, și am fost la casa lui Horea, și în CASA cea mare a neamului meu m-am simțit între prieteni și frați și părinți și strămoși.

Gheorghe S. Grăniceri

ÎN ATENȚIA ABONAȚILOR NOȘTRI

Aducem în atenția stimaților noștri cititori că abonamentul la „Telegraful Român” pe anul 1987 se reînnoiește pînă în 15 decembrie 1986.

Avînd în vedere că s-a schimbat forma de expediție a publicației, costul unui abonament anual este de 150 lei. Bani se pot trimite prin mandat poștal, pe adresa: ARHIEPISCOPIA SIBIULUI, str. I Mai, nr. 35, Sibiu, sau prin virament cont. nr. 45.10.4.09.2. B. N. R.S.R. — filiala Sibiu, specificîndu-se pe documentele de expediție ce reprezintă suma, precum și adresa exactă a celui ce dorește abonamentul.

Schitul Sihla

(Continuare din pag. 1)

lemn și o bisericuță (dintr-un lemn) ridicată, precum glăsuiește pomelnicul, la anul 1763 de *Ioaniță Pașcanul Cantacuzino* (pașcanu), cu hramul Schimbarea la Față. Lucrată din lemn de brad, biserică este captușită în exterior cu scînduri (din același brad) și acoperită cu șifă. În formă de corabie, de dimensiuni mici, bisericuța păstrează amintirea unor vremi, demult apuse. Catapeteasma pictată în ulei aparține sec. al XVIII-lea. Alături de bisericuță, o casuță de lemn locuită de vestitul duhovnic Paisie Olaru cercetat pentru agerimea minții și duhul blîndetii, de mulți închinători. Ceva mai jos, într-o poieniță, sub stînci, o altă bisericuță de lemn, din anul 1813, pe temelia alteia mai vechi, ce-și ascunde începuturile în istorioare și legende pline de farmec. Oricum, prima bisericuță de aici, înaintea celei „dintr-un brad”, conform pomelnicului ctitoricesc păstrat la schit, era ctitoria familiei Cantacuzino, din anul 1741.

Actuala bisericuță de lemn, de dimensiuni obișnuite construcțiilor de acest gen, are împărțirea obișnuită, cu o singură turle pe naos. Catapeteasma, poleită în aur, este opera parțială a lui Iulian, monahul mănăstirii Slatina din anul 1852. Pictată anii aceștia, bisericuța a primit și mobilier nou, frumos sculptat în lemn de stejar, schimbîndu-se acoperișul și exteriorul de către actualul stareț al Mănăstirii Slatina Arhim. Victorin Oanele. Clopotnița și cele două case, sînt restaurate și ele în ultimul deceniu al secolului nostru. Doi, trei monahi îngrijesc bisericuța și oficiază zilnic rînduiala celor șapte laude, ținînd permanent legătură cu Mănăstirea Sihăstria de care depinde și care de fapt se îngrijește de buna desfășurare a vieții ascetice de aici.

Munții cu brazil, cîmpul cu florile, pomii cu livezile, stîncile cu sălbăticia lor de neînchipuit, au făcut din Sihla, cum scria Gala Galaction, „nu numai un loc sfînt, ci și romantic”. În ograda largă și primitoare a Sihlei, se afla pînă mai anii trecuți, o stîncă rostogolită din munte, care purta cîteva însemnări de scri-

itori romantici. Era locul preferat unde Creangă, Eminescu, Gala Galaction ori Calistru Hogăș se odihneau de oboseala drumului și ascultau în liniște cîntecul codrilor de brazil. Sadoveanu, numea locul „Tebaidă a altor veacuri”, iar Galaction fericite pe sihastrul Gherontie, singurul viețitor al schitului din vremea sa, pentru liniștea și frumusețea locului. Urcușul este astăzi mult ușurat față de timpurile călcate cu piciorul de Hogăș și ceilalți, de către un drum forestier, bine întreținut care îți permite o ascensiune cu „Dacia” pînă la numai 500 m de schit. Și, dacă, Gala Galaction mare iubitor al vieții monahale, făcea aluzie la călături, datele și versurile ce înnegresc pereții bisericuței, azi te întîmpină aici un minunat muzeu în aer liber, cu iz binemerositor de tîmbele sau rășină de brad, care-ți răsplătește din plin oboseala drumului făcut, încît nu-ți rămîne decît să rostești, ca altădată Iacob, în V. Testament: „Ce înfricoșător e locul acesta! Aceasta nu este alta, fără numai casa lui Dumnezeu și poarta cerului” (Fac. 28, 17).

Crucea era instrumentul de tortură al celor condamnați din imperiul roman. Cetățenii romani vinovați la pedeapsa capitală aveau privilegiul de a li se tăia capul cu sabia. Așa s-au petrecut lucrurile cu Sfântul Apostol Petru, necetățean roman, crucificat cu capul în jos, după dorința sa, și cu Sfântul Apostol Pavel, cetățean roman, cărui i s-a tăiat capul. Deosebirea sta în cruzimea morții intamante căreia-i erau supuși cei ce sufereau martiriul în secolele cele dintâi ale răspândirii creștinismului. Lovitura de sabie descăpăina martirul, în timp ce răstignirea dura cesuri întregi, iar agonia era considerată ca o culme a suferinței.

Sfânta Cruce

„un oarecare supus“ al împăratului Tiberiu. Mai-marii poporului lășaseră, cu viclenie, decizia pe seama procuratorului Pilat din Pont, fiindcă nu puteră să-l ucidă cu pietre pe Iisus. Pilat, după relatările evanghelice (Matei 27, 2, 11—31; Marcu 15, 1—22; Luca XXIII, 1—24; Ioan 18, 29—40; 19, 1—15), nu era convins de vina de moarte a Domnului, socotindu-l „drept“ (Matei 27, 24), dar numai el avea „jus gladii“ (dreptul săbiilor), deci puterea judiciară, pe lângă cea militară și fiscală.

Intrucât Domnul Iisus nu știrbea întru nimic drepturile cuceritorului roman, nu revendica titluri imperiale, nici nu uzurpa stăpânirea, având dovezi destule în acest sens de la iscoadele romane, Pilat l-a considerat pe Mesia, după părerea lui personală. Trebuie să precizăm că acest Pilat era un funcționar specific al timpului său. Se făcuse remarcat în imperiu, primind diferite ranguri, deși mai târziu își va pierde starea și favorurile imperiale prin excesele sale, mai ales prin tirania și cruzimea sa, masacrând pe samariteni, și va fi destituit în anul 36, după zece ani de abuzuri (26—36). Se precupea nu numai de stocarea materială a celor din procuratura sa, dar avea și veleități filozofice.

Ca în batjocură, îl întreabă pe Domnul: „Ce este adevărul?“ (Ioan 18, 38). Nu se aștepta la un răspuns definitiv din partea „acestui teslar din Nazaret“. Se pare, totuși, că Domnul i-a răspuns: „Eu sint adevărul!“ Așa a mai afirmat și altădată (Ioan 14, 6), fără să ne mai mire că Pilat n-a înțeles nimic. Adept al filozofiei epicuree, influențat masiv de concepții religioase orientale, procuratorul n-a fost în stare să se apropie de învățătura lui Iisus Hristos, cu atât mai puțin s-o înțelegea.

Pilat a rămas păgîn, așa cum a fost, deși mulți încearcă să-l absolve de osindă prin „spălarea sa pe

miini“. Aceasta însă n-avea nici o influență pozitivă asupra celui care o practica. Trebuie să se înțeleagă definitiv că Pilat n-a fost „pentru Iisus“, ci „împotriva lui“ și „spălarea miinilor“ (Matei 27, 24) este „o lepădare de Iisus, o renunțare de a-L mai apăra, o cedare lașă în fața presiunii mai-marilor poporului“, care-i speculau slăbiciunile. S-a obținut deci cu ajutorul șantajului pedeapsa răstignirii pe cruce a Mîntuitorului, așa cum au strigat mulțimile fanatizate și cum era singura pedeapsă dată unui prezumptiv vinovat ca Iisus în imperiul roman. Au răsunat în istorie strigătele isterice: „Răstigneste-l!“ (Ioan XIX, 15).

În acea vineri din preajma Paștelui, nu mai erau mulți lemnași în curtea templului. Ne închipuim că fariseii și saduchei au făcut tot posibilul ca să aibă cițiva ciopliitori. De prea multă măiestrie nu era nevoie ca să faci o cruce! În acea zi sunau securile lemnașilor, iar Domnul era chinuit de cei cițiva ostași ai cohorții, conduși de un centurion, în turnul Antonia (Matei 27, 54). Lemnul de cedru era greu de modelat. Tot atât de greu era și de purtat. Acest lemn foarte bun pentru construcții, cu fibra tare, din pădurile seculare de pe Liban, era transportat în Ierusalim, precum și-n alte localități ale Țării Sfinte, ca reședința procuratorului (Cezareea). Fiind neconținut revolte împotriva stăpînirii romane, drumurile erau pline de cruci pe care spinzurau cei condamnați.

Nu mai Varus, legatul Siriei, cu reședința în Antiohia, răstignise 2000 de supuși care se revoltaseră la moartea lui Irod cel Mare (un an după nașterea lui Iisus, deci anul 4 înainte erei noi, cronologia fiind greșită de Dionisie Eriugu cu 5 ani). De obicei, crucile erau în formă de T. Brațul pus de-a curmezișul era mai scurt, celălalt mai lung, trebuind să cuprindă și să susțină trupul condamnatului, precum și să fie îngropat, cam o jumătate de metru, în pămînt. Brațul scurt era îmbutac (Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Prof. Dr. Petru Rezuș

In memoriam:

ION CLOPOȚEL

Ion Clopoțel, oricît nu ne-ar veni a crede, fiindcă era deja bătrîn între cele două războaie mondiale (n. 1892 în Poiana Mărului, Brașov) a fost totuși și contemporanul nostru. Ieri-alaltăieri am aflat din ziare că a apucat și vremea noastră și că a trecut la cele veșnice abia acum, în 1986. Mă întreb: cit vor fi știut să „exploateze“ această arhivă vie cercetătorii primei jumătăți a veacului nostru, fiindcă Ion Clopoțel a fost un imens tezaur de cunoștințe și un interpret dintre cei mai calificați ai acestei perioade. A fost redactor și director de ziare în Arad („Românul“), în Brașov („Gazeta Transilvaniei“), în Cluj („Patria“), a fost deputat de Făgăraș, președinte al Sindicatului Presei Române din Banat și Ardeal și inspector pentru satele răzlețe de prin munții Transilvaniei, despre care a și scris un studiu de sociologie rurală. A scris imens în presă și mai mult de 20 de titluri de cărți, printre care și o *Antologie a scriitorilor români de la 1821 încoace*, publicată la Arad între 1917—1924, în cinci volume. S-a preocupat mai ales de teme din domeniul controversate, scriind despre criza democrației (1921), despre realismul social-economic (1926), a imaginat o *Sociografie românească* (1928) și un program de culturalizare a satelor (1934), toate tipărite la Cluj, iar mai apoi a scris despre socialdemocrația în statele dunărene și balcanice și alte cărți despre organizarea culturală regională, despre zootehnicizarea micii proprietăți (acestea din urmă tipărite în București), iar la Alba Iulia a tipărit în 1939 o carte despre *Alexandru Papiu Ilarian în fața problemelor românești contemporane* (124 p.). Preocupările lui prognostice și aproape anticipau situații care vor apărea pregnant pe scena istoriei românești abia după al doilea război mondial, tocmai de aceea confruntarea lor și a lui însuși cu realitățile pe care le-a apucat, ar fi putut fi de mare interes pentru acei istorici pentru care istoria se evaluează și prin felul cum se reflectă în mintea și în simțirea celor ce au imaginat-o și au dorit-o. Una e să apreciem noi vremea noastră, și alta e să ne-o întregim și prin ochii celor ce o privesc cu unele gândirii dintr-un trecut îndepărtat, pe care ei l-au trăit în dar și pe care noi ni-l putem doar imagina. Aceasta cu atât mai mult, cu cît Ion Clopoțel a fost un vizionar de mare calitate.

Nu întîmplător scrie el despre Al. Papiu Ilarian. Aduce în conștiința românilor *Memorandum-ul* pe care acesta l-a adresat lui Alexandru Ioan Cuza în 1860 (tipărit în *Revista Carpaților* la 1 mai 1861), pomenind în el pe frații Mocioni și pe Șaguna și afirmînd că statul român viitor „va trebui să aibă ca sîră a spinării cartea (lanțul n. n.) Carpaților“, pentru că numai Carpații pot fi protectorii a toată România“ (p. 84—85). „Principalele Unite fără Transilvania — scria Al. Papiu Ilarian — nu au viitor în Europa (p. 85). În 1924 Ion Clopoțel întemeia revista „*Societatea de miine*“, o revistă preocupată deosebi de problemele sociale. Acel *miine* din 1924, e astăzi-ul de azi, pe care el l-a apucat. Să sperăm că istoricii, sociologii, politologii, nu l-au ignorat matusalemica prelungire a vieții pînă în zilele noastre, și că li vor fi făcut la vremea „examen“ care ar putea să fie mai mult decît interesant, — pasionant și relevant pentru stabilirea unor relații între prognosticare și realizare, între logica imaginației și cea a faptelor, între factorii care o determină pe cea dintîi, și apoi pe cea de a doua.

Aceste gânduri despre Ion Clopoțel mi-au fost sugerate și de un emoționant interviu luat de Daniel Drăgan lui V. Copilu-Cheatră, despre evenimentele trăite în zilele unirii de la 1918 și apoi în zilele Diktatului de la Viena. Fără astfel de „confesiuni“ de la martorii oculari, cum se spune, istoria e ea istorie, dar cu acestea devine istoria noastră, a inimilor noastre, pentru că ne alătură fizic de cei care ne-o povestesc, ne fac să fim prezenți cu ei, să simțim cu ei, să ridem și să plîngem cu ei, să ne iubim țara și neamul nostru românesc. (Interviu citat, în „Astra“, Brașov, nr. 9, sept. 1986, p. 5—6).

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ

Constituirea Asociației

(Continuare din pag. 1)

Primind răspunsul, episcopul Andrei Șaguna se sfătuește cu unii români aflați în Viena, adresîndu-se apoi lui T. Cipariu, G. Barițiu și I. Pușcariu ca să întocmească fiecare în grabă cite un proiect de statute. Despre toate acestea ține să informeze printr-o scrisoare și consistoriul din Sibiu.

Manuscrisele proiectelor se găsesc în fondul Bibliotecii ASTRA. Timotei Cipariu indică în proiect denumirea „Societatea literară pentru limba și literatura română“, George Barițiu „Reuniunea pentru înaintarea culturii mai înalte și a literaturii românilor“ iar Ioan Pușcariu „Reuniunea pentru literatura română și cultura poporului român“. Orientațiile pentru toți trei au fost statutele asociației săsești „Verein für siebenbürgische Landeskunde“ din Sibiu, cum o recunoaște I. Pușcariu și o va spune mai târziu I. Lupas. Acesta adaugă că pentru Șaguna orientative au fost și statutele societății „Erdelyi Museum Egypt“ cu președintele căreia, contele Emeric Mikó, episcopul era în bune relații. Fapt este că după cele trei proiecte Șaguna însuși întocmește un al patrulea, introducînd termenul de „Asociațiune“. Denumirea completă după proiectul său este „Asociațiunea transilvană pentru literatură română și cultura poporului român și pentru înaintarea industriei și agriculturii“. Spiritul practic al episcopului Șaguna nu se dezmințea.

Ioan Pușcariu care de puțin timp fusese numit cancelar alie la Viena, spune că el a tradus statutele în limba germană și că mai apoi „am făcut reprezentatiune pentru sancționarea lor ce s-a întîmplat la 6 sept. 1861“. Dar ele au fost înaintate mai întîi — la 6 dec. 1860 — guvernatorului. Acesta transmite răspunsul cu nr. 240 la 31 ian. 1861 prin care se dă „împuternicire spre pregătirea măsurilor pentru înființare a societății“, deci aprobînd intrunirea solicitată pentru definitivarea statutelor. Prin art. 4 din proiectul depus i se garantase că societatea va evita separatismul național. La 22 februarie 1861 episcopul Șaguna invită o parte dintre participanții la adunarea preliminară — mai ales avocați și judecători — pentru 9/21 [22] martie 1861 în vederea discutării și finisării statutelor. Sînt prezenți 33 din care se alege o comisie de 16 pentru lucru. Barițiu îl roagă pe episcop să conducă toate ședințele pînă la alegeri. Șaguna rostește în deschiderea ședinței o avîntată cuvîntare în care face elogiul valorilor spirituale și moralizatoare bune „căci sint mai presus de orice putere silnică și fizică“, angajîndu-se să sprijine cu toate puterile „Asociațiunea“, fericit că în ea se va lega în „sunetele cele dulci ale limbii mele materne“.

S-au stabilit apoi cele 33 de articole ale statutelor, rămîndu-se la denumirea dată de Șaguna, dar fără adausul „pentru înaintarea industriei și agriculturii“, intrucît acestea cereau investiții pe care „Asociațiunea“ nu avea de unde să și le procure.

Din cele 5 secțiuni ale statutelor mai importante sînt: art. 2 (scop: dezvoltarea literaturii și culturii poporului român „în deosebite ramuri prin studiu, elaborare și edare de opuri, prin premii și stipendii pentru diferite specialități de științe și arte“), art. 3 (interzicerea dezbaterilor politice și religioase), art. 5 (membri fondatori, ordinari, corespondenți și onorari, fără deosebire de națiune și religie), art. 20 (reședința permanentă la Sibiu), art. 33 (editarea unui organ periodic) și ultimul care prevedea că în caz de dizolvare averea se va împărți egal între gimnaziile din Blaj și Brașov.

La 6 sept. 1861 statutele au fost aprobate de Viena cu nr. 7693, pentru ca la 29 sept/11 [12] oct. episcopul Andrei Șaguna să transmită circulara nr. 337 prin care invită intelectualii români din Transilvania să participe la adunarea generală de constituire a „Asociațiunii“ pe ziua de 23 oct./4 [5] nov. 1861 în localul seminarului din Sibiu. Dintre cei 9 membri fondatori și 203 ordinari — trimiseseră în prealabil donații și taxe — răspund invitației 131 intelectuali români. O delegație de 8 îl conduce pe episcop în incinta adunării, unde este primit cu ovații. Timotei Cipariu rostește o cuvîntare elogiîndu-i personalitatea și activitatea depusă pentru ca intelectualitatea română să ajungă la acest fericit moment. El își depune sarcina, dar este ales președinte ad-hoc. Se trece la alegerea conducerii „Asociațiunii“. Pentru președinte se întruiese: episcopul Andrei Șaguna — 75 voturi, mitropolitul Alex. Sterca Șuluțiu — 20, Andrei Mocioni de Foen — 17, T. Cipariu — 7, G. Barițiu — 5 și Gavril Munteanu — 1. Au fost deci 125 de votanți, ceilalți 6 fie s-au abținut, fie au avut voturile anulate, fie lipsau în acel moment. Sînt aleși apoi în unanimitate Timotei Cipariu ca vicepreședinte și George Barițiu ca secretar. Urmează celelalte funcții (secretar II, casier, controlor și arhivar), precum și cei 14 membri în comitet în ordinea numărului de voturi. Se citește apoi scrisori de la Eudoxiu Hurmuzachi, Ioan și Titu Maiorescu prin care cer admiterea ca membri ordinari, după care sînt propuși și declarați 27 de alți membri onorari, printre care A. Florian, S. Bărnăuțiu, D. Bojincă, principele Brincoveanu-Bibescu, A. T. Laurian, Papiu Ilarian, Aron Pumnul, episcopul Scriban și alții. Dintre străini sînt declarați membri onorari contele Csaki și doi gazetari maghiari, toți trei simpatizanți ai românilor. Se stabilește ca următoarea adunare generală — a doua — să aibă loc la Brașov.

„Asociațiunea transilvană pentru literatură română și cultura poporului român“ este constituită. Ca și la deschiderea primului ei președinte, episcopul Andrei Șaguna invocă și acum la închiderea adunării pronia cerească peste destinul și idealurile ei, simboluri ale destinului și idealurilor poporului român din Transilvania.

Pămîntule

Tatăl nostru Pămîntule
Care ne esti ca nimenea, sfîntule,
În care am azvîrlit sămînța și-am
secretat,
Fie numele tău binecuvîntat.

Fie împărăția ta plină de griu,
Pentru noi, oamenii, fără de frîu.
Dă-ne tuturor pîinea crescută de ploaie
Să nu se mai facă pentru ea niciodată
războaie.

În numele vieții și-al fericirii,
Al dreptății și al iubirii,
În numele belșugului și-al țării din
care vin
— Pînă la pămînt mă închin.

Iartă-ne pe noi că nu te lăsăm
Să dormi înțelenit și te deșteptăm
Din somnul tău, în fiice primăvara
Cînd năvălește soarele binecuvîntat
peste Țară.

Uită că te călcăm și te murdărim
Prea sîntem neștiutori, deși te iubim —
Și iartă-ne că-ți punem în spate stînci
Că și noi te iertăm pe tine că ne
măninci.

C-tin P. Stoian

Virgil Carianopol

La Nașterea Maicii Domnului

PETALE din Acatistele Preasfintei
și purea Fecioarei MARIA
cu trudd culesse / ca-n versuri alese,
în cînturi să-i laude mărinimia.

CONDAC 1:
Apărătoare Doamnă,
pentru biruință
și izbăvire de cel rău,
Ți-aducem înmuri de recunoștință —
îngenunchind sub scutul tău!

Născătoare de Dumnezeu,
bucură-te Marie,
comoară de daruri cerești,
speranță, bucurie!
Binecuvîntată ești între femei
și-al sîinului tău Rod bine-
cuvîntat,
că ai născut lumii bun temel,
Prunc sfînt și veșnic împărat!

ICOS 1:
Arhanghelul Gavriil binevestește
Fecioarei „Zămislirea“:
cerul și pămîntul o preafieresc
și-așteaptă izbăvirea:

Bucură-te, crîn alb ceresc,
Mireasă nenuntită,
creștinii toți te preafieresc,
Maică neprihănită!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor țarie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

CONDAC 2:
Rugul viu, nemistuit
de Moisi-n cale întîlnit,
lămurit-a, Precurată,
nașterea-ți preaminunată.
Crîn ales, fiică supusă,
din pruncie-n Templu-adusă,
împlinit-ai proorocia
să fii maica lui MESIA,
ALILUIA, ALILUIA!

ICOS 2:
Aleasă Fiică
al Tatălui cel ceresc,
de Dumnezeu menită
să fii sălaş / Cuvîntului dumnezeiesc,
minune preamărită:

Bucură-te, o rug nestins,
loc de sălășuire
al Fiului celui necuprins,
Ție-ți cîntăm: MĂRIRE!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor țarie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

CONDAC 3:
Marie, stea născătoare
a strălucitului soare,
izbăvire — din piere
ne-ai adus prin zămislire(a)
Fiului Tău Sfînt, IISUS...

MĂRIRE-NTRU CEI DE SUS! —
Cor de ingeri îl cîntă,
iar noi îl cîntăm așa:
ALILUIA, ALILUIA!

ICOS 3:
Fecioară și
Mireasă a Duhului Sfînt,
prin tainică umbrire,
inomenind
pe Fiul Veșnic, pe pămînt
dai lumii mîntuire!

Bucură-te, rai pămîntesc
și stea de dimineată,
că nomenind soarele cresc —
dai omenirii viață!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor țarie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

CONDAC 4:
Cînd ai lui Israel popor —
mistuit de-al Țării dor —
din Egipt s-a slobozit,
de-un stîlp de foc călăuzit
a fost spre țara cea de vis
ce mai de mult i s-a promis...

Iar Tu, Maică, plină de dor,
speranța noastră-a tuturor
și-al nostru far îndrumător,
primește de la-al tău popor
a dragostei cîntare-asa:
ALILUIA, ALILUIA!

ICOS 4:
Maică-aleasă!
Fiului dumnezeiesc
iesle de foc sfîntită,
prooroci și ingeri,
magi, păstori te fieresc,
Stăpînă preamărită:

Bucură-te, o stîlp de foc
și nu ne da uitării,
îți mulțumim și te preamărim,
o, Maică-a îndurării!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor țarie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

CONDAC 5:
După Adormirea-ți sfîntă,
cerul și pămîntul cîntă,
că din vrerea cea divină,
ai fost numită Stăpînă
peste cer, peste pămînt —
Maică a Domnului sfînt...
Iară noi, cu umilîntă,
jertfă de recunoștință
înlătăm spre Tine-asa:
ALILUIA, ALILUIA!

ICOS 5:
Împărăteasă
a cetelor ingerești
și-a noastră solitoare,
la scaunul slavei
celei dumnezeiești —
nouă mijlocitoare!

Bucură-te, Doamnă
a ingerilor
și-a raiului Stăpînă,
scăparea credincioșilor
ce te îi se-nchină!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor țarie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

CONDAC 6:
Acoperămint prea tare,
scut ne-nvins de apărare,
fii mijlocitoare la cer
tuturor celor ce-ți cer
marea ta milostivire!
Pleacă, dar, a ta privire
spre cei ce-ți aduc jertfire
și-ți cîntă cu drag așa:
ALILUIA, ALILUIA!

ICOS 6:
Prea Milostiva
lumii-ajutătoare,
sub sfîntu-ți acoperămint
păzește-ne
și fii folositoare
din leagăn pînă la mormînt!

Bucură-te seară
a cerului,
pe care-a descins „Cuvîntul“
căci sfînta lui jertfă-a dat omului
iertarea, viata, avîntul!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor țarie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

CONDAC 7:
Maică, de daruri plină,
celor ce ți se-nchină
obține-le iertare
și dă-le vindecare,
mereu îi ocrotește,
și-i înțelegește,
ca să-ți cînte-asa:
ALILUIA!

ICOS 7:
Bolinavilor
le dai tămăduire,
la orbi — vedere,
la muți — grai
la schiopi — umblare,
la surzi — auzire
și ajutor la toți le dai:

Bucură-te
cea plină de har,
ce, cu milostivire,
ne scoți pe noi
din multe nevoi,
Ție-ți cîntăm: MĂRIRE!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor țarie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

CONDAC 8:
Scară, de Iacob visată,
spre ceruri sin înălțată,
truditul pămînt l-ai unit
cu cerul — prin Fiul-ți iubit
IISUS — care ne-a izbăvit
din iadul și focul cumplit!
Sub acoperămintul-ți tare
să ne aflăm apărare,
ca să-ți mulțumim așa:
ALILUIA, ALILUIA!

ICOS 8:
O, Maică milei,
a Ta îndurare
revărs-o celor din nevoi!
Dă țării noastre
Pace, „mbelșugare
și fii de-a pururea cu noi!

Bucură-te ceea ce ești
tămăia rugăciunii,
căci pe creștini
tu îi mîntuiești,
o, Maică a minunii!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor țarie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

CONDAC 9:
Chivot al Legii,
cel sfînt
de Domnul cel nemărginit,
Maică bună și-nțeleaptă,
la Cumplita Judecată
să fii caldă solitoare
celor făr' de apărare,
ca să-ți mulțumescă — așa:
ALILUIA, ALILUIA!

ICOS 9:
Speranța și
mijlocitoare noastră
în ziua „Judecării“ —
ne scapă de
osindă și năpastă
o, Maică-a bunătății!

Bucură-te,
cea ce ești
ogîndă a dreptății,
Chivotul Legii
dumnezeiești,
chezașa „Judecării“!
Născătoare de Dumnezeu,
creștinilor țarie,
fereste-ne de orice rău
și dă-ne bucurie,
BUCURĂ-TE, MARIE!

FINAL:
Veniți creștini
și toți acei ce viețuiți
pe fața-ntregului pămînt,
ca într-un glas
de bun rămas
să-ți cîntăm,
s-o lăudăm
chemînd Numele-I sfînt!

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ Marți, 12 august 1986, la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc o ședință de lucru a Consiliului parohial al Arhiepiscopiei Sibiului, la care au participat pe lângă membrii Consiliului și părinții protopopi din Arhiepiscopie, ședință prezidată de I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului. În cuvântul de deschidere, I.P.S. Sa a evocat evenimentele bisericesti mai de seamă din ultimul timp, între care trecerea la cele veșnice a P.F. Părinte Patriarh Dr. Iustin Moisescu, cu prezentarea unor aspecte ale activității sale, și a fostului mitropolit al Ardealului Dr. Nicolae Mladin.

I.P.S. Sa a subliniat de asemenea spiritul de sacrificiu pe care îl reclamă misiunea protoepiscopă, cerind P.C. protopopi să fie cit se poate de exigenți în lucrarea lor de pe teren.

Cu acest prilej s-au rezolvat o seamă de probleme curente, ca numiri și transferări de preoți, probleme disciplinare, acordarea de ajutoare, aprobarea de devize etc.

■ Joi, 14 august 1986, în cadrul vecerniei din ajunul hramului sf. mănăstiri Brincoveanu de la Simbăta de Sus, jud. Brașov, I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului a săvârșit tundera în monahism a P.C. pr. Dumitru Dan, vicar administrativ la Centrul arhiepiscopesc Sibiu, căruia i s-a dat numele de Dionisie. La sfârșitul sf. slujbe, de-o impresionantă vibrație sufletească, I.P.S. Sa a adus în atenție câteva înțelesuri ale evenimentului, subliniind ideea că tundera în monahism este echivalentă cu o naștere din nou, arătând apoi noului monah drumul de slujire pe care și l-a ales, îndemnându-l la o viață de dăruire deplină spre preamărirea lui Dumnezeu și binele oamenilor, de deplină ascultare, de împlinire a cutremurătoarelor făgăduințe pe care le-a făcut.

A doua zi, 15 august, Adormirea Maicii Domnului, înconjurat de un mare sobor de preoți și diaconi, I.P.S. Mitropolit Antonie a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă, răspunsurile fiind date de corul bisericesc din Făgăraș. Printre participanți erau de față și prof. Tomas Spidlic de la Institutul oriental al Universității gregoriene din Roma, doctorandul în Teologie P. Elia de la Mănăstirea Villa Briceo cappiata d'Orba (Italia) și călugărul benedictin Adalberto Piovano de la M-rea Praglia (Padova — Italia), aflați în vizită în țara noastră.

În cadrul Sf. Liturghii, doctorandul în Teologie Eugen Moraru a fost hirotonit diacon.

La priceasnă a predicat P. Cuv. ierom. T. Părăian despre praznicul Adormirii Maicii Domnului și semnificația lui pentru Mănăstirea Brincoveanu.

La sfârșitul Sf. Liturghii au fost distinși și hirotesii: P. Cuv. Dionisie Dan întru arhimandrit, cons. Const. Mitea întru iconom-stavrofor, P. Cuv. ierom. Teofil Părăian (M-rea Brincoveanu), întru protosinel, P. Cuv. ierom. Casian Crăciun (Institutul Teologic Universitar Sibiu) întru protosinel, P. Cuv. ierom. Irineu Duvlea (M-rea Brincoveanu) întru sincl și ierod. Calinic Moraru (M-rea Brincoveanu) întru arhidiacon.

În continuare a vorbit P.C. prot. R. Zaharie (Făgăraș) despre bucuria praznicului, mărită de prezența I.P.S. Mitropolit Antonie.

Un bogat cuvânt de învățătură a rostit apoi I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, care, după ce a propus participanților un moment de reculegere în memoria adormiților în Domnul patriarhul Iustin Moisescu și mitropolitul Nicolae Mladin, a vorbit cu deosebire despre modul în care s-a petrecut Adormirea Maicii Domnului, despre locul pe care ea îl ocupă în învățătura Bisericii noastre, cit și despre mesajul sau învățătura Maicii Domnului pentru creștinii de totdeauna, învățătura care poate fi rezumată în ceea ce ea a spus la nunta din Cana Galileii: „Faceți tot ceea ce vă va spune El”.

În partea finală, I.P.S. Sa a îndrumat credincioșii ca, mergând la casele lor, să-și facă datoria față de familiile lor și față de obște din care fac parte, fiind totodată rugători și lucrători pentru pacea lumii.

I.P.S. Sa a vorbit și în cadrul agapei care a urmat, cu care prilej a evocat pe ctitorul sf. mănăstiri, voievodul C. Brincoveanu, cu moartea sa martirică și a celor patru coconi ai săi, și pe mitropolitul N. Bălan, care a recitit acest scerzământ.

ALBA IULIA

Întru ieromonah pe cuv. ierod. Sofronie Perta de la Mănăstirea Sf. Prooroc Ilie din Toplița și a rostit în fața

credincioșilor prezenți, un ziditor cuvânt de învățătură legat de sărbătoarea zilei.

■ Vineri 15 august de praznicul Adormirii Maicii Domnului, P.S. Episcop Emilian a oficiat Sf. Liturghie la fosta mănăstire de la Sinmartinul de Cimpie, cu prilejul hramului. P.S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învățătură legat de sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului.

■ Duminică 17 august P.S. Sa a participat la Sf. Liturghie la Mănăstirea Rimet.

■ Duminică 24 august P.S. Episcop Emilian a vizitat parohiile Cut și Cunta cu frumoase realizări, Drașov, Boz și Doșad în care sint necesare lucrări, toate din Prot. Alba Iulia. În biserica parohială din Doșad, P.S. Sa a asistat la Sf. Liturghie și a adresat un cuvânt de învățătură credincioșilor prezenți.

ORADEA

■ Sfințire de biserică. — Duminică, 20 iulie 1986, de sărbătoarea Sf. Prooroc Ilie, P.S. Episcop Vasile, cu un sobor de preoți și diaconi a săvârșit slujba de sfințire a bisericii din parohia Valea lui Mihai, prot. Marghita, jud. Bihor, împodobită cu o frumoasă pictură, din jertfelnicia pilduitoare a bunilor credincioși, îndrumați cu stăruință de vrednicul preot Leontin Derșidan. Acesta a fost distins cu rangul de iconom, iar membrii Consiliului parohial, în frunte cu episcopul Gheorghe Pop și Petru Fărcaș, li s-au înmănat scrisori arhieresti de apreciere și felicitare. În cuvântul de învățătură, ierarhul a lăudat spiritul de sacrificiu al credincioșilor și strădania vrednicului lor păstor sufletesc. Totodată, și-a manifestat bucuria de prezența, în spirit ecumenist, a preotului romano-catolic Falos Ștefan și a preotului reformat Vékony Mihai din localitate, împreună cu credincioșii de-ai lor, dovadă a bunelor raporturi dintre credincioșii și preoții acestor culte și cei ai Bisericii Ortodoxe Române din localitate.

■ Binecuvintare de biserică. — Duminică, 7 august 1986, P.S. Episcop Vasile a săvârșit slujba de binecuvintare a bisericii din parohia Rontău, prot. Oradea, în urma lucrărilor de înnoire exterioară și interioară, din ultimii ani, remarcabile fiind frumoasa pictură în frescă (pictor Vasile Cosma din Gherla), și noul iconostas, al cărui schelet constituie o adevărată operă de artă sculpturală în lemn.

Pentru rodnică și îndelungată activitate pastorală, preotul-paroh Emanuel Bocșan a fost distins cu rangul de iconom, întru care a primit și hirotesia, iar membrii Consiliului parohial li s-au înmănat scrisori arhieresti de apreciere și felicitare. În amplul cuvânt de învățătură, ținut în fața unui foarte mare număr de credincioși din localitate și din jur, inclusiv turiști din stațiunile Felix și 1 Mai, ierarhul a lăudat spiritul de jertfelnicie și țaria de credință a enoriașilor, precum și strădania deosebită a preotului paroh, ca și sprijinul neprecupețit al membrilor Consiliului și Comitetului parohial. Cuvinte de laudă și încurajare a adus grupului de elevi de la Seminarul teologic din Cluj-Napoca pentru însușirea și frumusețea cu care au dat răspunsurile liturgice.

În cadrul Sf. Liturghii, diaconul Gabor Ștefan, licențiat în teologie, a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei ortodoxe rutene Bercu, protopopiatul Satu-Mare. Cu acest prilej, a fost distins cu rangul de iconom, și preotul Teodor Cristea de la parohia Betfia, pentru bogata și îndelungată slujire la Sf. Altar (peste 30 de ani).

■ Sărbătoriri de hram. — Multe biserici din Eparhia Oradei poartă hramul Adormirii Maicii Domnului. Toate aceste biserici și-au sărbătorit hramul cu prilejul praznicului Adormirii Maicii Domnului, înălțându-se rugăcuni fierbinți către Precurata Fecioară Maria și către dumnezeiescul ei Fiul. Slujbe cu deosebire solemnitate s-au săvârșit la bisericile cu puternică tradiție în acest sens. Astfel, la Bicaș, unde a fost de față și P.S. Episcop Vasile, ținând un ziditor cuvânt de învățătură și de întărire a dreptei credințe; la Mănăstirea Izbuș, prot. Beiuș, unde a cuvintat delegatul chiriarhal, p. cons. ep. Nicolae Mara; în orașul Zaldu, unde delegat chiriarhal a fost p. vicar parohial Augustin Lucian, care de asemenea a rostit cuvânt de învățătură. Cu deosebire evlavie, s-au înălțat rugăcuni în Biserica cu Lună (Catedrală episcopală) din Oradea, unde la Sf. Liturghie a predicat p. Gheorghe Pruteanu, cîntînd corul catedralei, iar după-masă a predicat p. diacon Gheorghe Băbuș, răspunsurile fiind date de credincioșii prezenți.

după orarul antic (Matei 27, 45—46; Ioan 19, 14), deci, de la amiază, trei ore de chinuri, cînd ajunsesse la limitele sale, așa că El își lasă mama în grija ucenicului Ioan și, slobozînd cu glas înalt câteva cuvinte în limba aramaică: „Ili, Ili, lama savahtani?” (Matei 27, 46), și-a dat sufletul.

Lemnul pe care murea un condamnat la moarte era declarat „spurecat”, după concepția veche, de aceea crucea Domnului a fost îngropată chiar în același loc, unde fuseseră săpate gropile lor. Tot în groapă au fost aruncate și cele patru piroane. Abia Sfînta Elena, mama împăratului Constantin cel Mare, se va sfătui cu fiul ei, care văzuse pe cer o cruce de nori, ca semn de victorie, și vor hotărî să cerceteze locul și să dezgropă crucea. Acest eveniment s-a întimplat în anul 337, după Edictul de la Milan (313) și victoriile împotriva lui Maxentiu (312) și lui Liciniu (323) și unificarea imperiului roman cu capitala la Constantinopol.

După mărturia istoricului Eusebiu de Cezareea, Sfînta Cruce a fost aflată sub temeliele unui templu și a fost înălțată de episcopul Macarie al Ierusalimului în 14 septembrie 337. Pe locul acela, împăratul Constantin cel Mare a clădit o biserică. Din lemnul de cedru al Sfintei Cruci vor fi împărțite așchii credincioșilor și bisericilor și se vor răspîndi în întreaga lume creștină. În cinstea evenimentului din anul 337, s-a instituit sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci.

Pe Sfînta Cruce, a întemeiat Domnul nostru Iisus Hristos Biserica Sa și Sfînta Cruce este cel dintîi altar însingurat pe care s-a adus jertfa împăcării (Evrei 9, 28). De atunci, pe altarele bisericilor, se săvârșește numai jertfa cea nesingeroasă a Sfintei Euharistii.

Sfînta Cruce

19), poruncind să fie fixată deasupra capului celui răstignit. Acest pergament ar închipui a patra continuare a crucii, fără a fi cu adevărat un braț de lemn. Totuși crucea are, astfel, patru brațe, al patrulea avînd doar 8—10 cm, dar nicidecum șase, cum este, uneori, reprezentată, prelungindu-se nefiresc suportul picioarelor.

Domnul nostru Iisus Hristos a trebuit să-și poarte crucea Sa, dar, slăbit de chinuri, de foame, de judecată și de nesomn, a căzut în curînd sub dînsa, fiind ajutat de Simon Cîrîneul (Matei 27, 32). Acesta a dus crucea pînă pe culmea Căpățînei (Golgota). Crucile tilharilor (de fapt și ei doi răzvrătiți ca și Baraba) fuseseră aduse, iar pe ele erau înălțate cei doi osîndiți, legați cu funii. Numai Domnului Iisus i s-au bătut piroanele în picioare și în mîini, în total patru, lungi, puternice și ascuțite, nicidecum trei, pentru ca picioarele, sprijinite pe un suport fix, să susțină trupul. Ca să nu se sfîșie carnea mîinilor, trupul Domnului a fost legat și el cu funia peste mijloc. Era de ajuns, fără nevoia fixării și a unui lemn de sprijin al basiniului. Trupul singera din mîini și din picioare, unde erau rănile deschise ale piroanelor. Hemoragia a această permisea prelungirea chinurilor, fiindcă trupul, atîrnînd în piroanele mîinilor, nu mai admîtea urcarea singelui pînă la rîni. Mușchii toracici, sollicitați la maximum, împiedicau, înecut cu înecul, respirația. Rezistența fizică a Domnului nostru Iisus Hristos a durat de la ceasul al șaselea pînă la al nouălea,

(Continuare din pag a 3-a)

în cel lung, legat cu funii sau fixat cu piroane.

La porunca mai-marilor poporului, timplarii au ales materialul și-au alcătuit crucea. N-au cioplit-o prea mult, dar au fixat brațul scurt. De bună seamă că au luat măsura trupului lui Iisus: înălțimea 170 cm și deschiderea brațelor de 150 cm. Crucea Domnului, formată din două bucați, avea deci o lungime de 220 cm (170 cm+50 cm). Socotind că trupul trebuia întins pe cruce, lemnul trupului, așa cum este reprezentat în tablouri și icoane, a avut o grosime de 30—35 cm, iar lemnul mîinilor, mai scurt de 150 cm, avea o grosime de 20—25 cm.

Socotind volumul crucii, se poate deduce și greutatea totală de 45—50 kg, ținînd seama că lemnul de construcție era uscat, nu verde. Cit privește crucile celor doi tilhari, condamnați de romani la răstignire pentru delict grave, trebuie de precizat că inițial au fost trei, iar Pilat, în încercarea sa zadarnică de a-l scăpa pe Mîntuitorul, se folosește de obiceiul iertării cu prilejul Paștelui. El l-a ales pe cel mai fioros dintre ei, care era un ucigaș cunoscut care bintuise pe drumurile Țării Sfînte, se răzvrătise și ucisese cu cuțitul încovoiat „sica” mulți negustori romani (Luca 23, 19). Aflăm numele acestuia: îl chema Baraba, iar poporul, instigat de farisei, dușmani ai romanilor, a cerut eliberarea răzvrătitului (Matei 27, 21), ceea ce însemna o vădită sfidare a puterii procuratorului. Cei alți doi tilhari erau, de asemenea, răzvrătiți și ucigași, condamnați de legile romane.

Pilat din Pont, după înfrîngerea sa de mai-marii poporului, ține să se mai remarce, scriînd pe o bucată de pergament în limba latină: „Iesus Nazaraeus Rex Iudaeorum” (Ioan 19,

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. Aurel Jivi, Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu; tehnoredactori: Diac. Ezechil Oancea, Pr. Teodor Damian; corector: Pr. Vartolomeu Constantinescu.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA” — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.

ABONAMENTUL pe un an: 100 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2

Taxa poștală plătită în numerar

Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

| 44.206 |

Semnalăm... Semnalăm...

● Printre marii noștri contemporani, oameni de cultură, care au pătruns secretele limbii române prin studii de recunoscută erudiție, Gheorghe Bulgăr s-a dovedit și un desăvîrșit stăpînit al virtuților eselui. O parte din ele sînt adunate într-un volum sub titlu care reușește o sinteză exactă a preocupărilor sale: CULȚURĂ ȘI LIMBAJ (Ed. Eminescu, București, 1986, 256 p.). Cartea ar merita mai mult decît o simplă semnalare, cum putem face noi aici, o analiză amplă în revistele de specialitate, care să scoată în evidență contribuțiile esențiale ale autorului la nenumărate probleme mari și mici — pînă la urmă toate fiind mari — ale culturii române, cu privire la începuturile, la dezvoltarea și la oamenii care au ctitorit-o de-a lungul vremurilor. Căci Gheorghe Bulgăr își îndreaptă investigațiile migăloase tocmai spre aceste direcții, bine echilibrînd generalul cu detaliile, și știînd să tragă din tot ce supune cercetării concluziile care fixează clar răspunsuri și soluții.

● În revista „Convergențe românești” care apare la Londra (nr. 7, 1986, p. 10—13), Gheorghe Bulgăr își întinde cercetarea spre un domeniu de mare importanță pentru istorici și pentru tot sufletul românesc: „Vechi umaniști germani din Transilvania, despre daci și descendenții lor”. E un studiu de sinteză, ca pentru o revistă, dar de care cercetătorii temei, nu se vor putea lipsi de acum încolo.

● În revista brașoveană „Astra” (nr. 9 din sept. 1986) Radu Cârneli publică patru poeme, frumos ca tot ce scrie acest poet. M-au frapat, dîncolo de idei și conținut, dîncolo de melodia fără de care, orice s-ar zice, poezia nu e poezie — a lui Cârneli e și de aceea poezie — m-au frapat, zic, încercările lui de a îmbogăți limba, de a crea verbe și substantive noi care, chiar dacă nu vor intra în limbă pe poarta cea mare, aici le stă bine și... s-au născut! Iată verbul a fire, iată un gerunziu de la un verb încă inexistent: efluviind, iată o formă gramaticală neîndoielnic nouă: chip se ivind în mil și mil de fețe (nu știm ce vor zice linguiștii despre aceasta!)... Cuvîntul există dintr-un vers anterior îi cere o persoană a doua de la verbul a isca, foarte puțin folosită, dacă nu deloc: tu își. Și ce frumoase sînt ultima strofă din poemul „Ce ierburii fi-vom” și ultimul vers din „Putere din durere”: „Eu mă supun spre a putea învinge”.

Despre Radu Cârneli am mai scris, așa, cite două-trei cuvinte și l-am citit pe apucate. Nu mai merge: trebuie citit sistematic, și cred că despre poezia lui se scrie prea puțin. El e într-adevăr poet!

● Paul Mihail și Zamfira Mihail (Anuarul Inst. de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, XXIII, 1, 1986, Iași, p. 405—407) avansează ipoteza că necropola de la Vornicenii Mari jud. Suceava (sec. XI—XII), despre care au scris Mircea D. Matei și Emil I. Emandi, ar fi un cimitir monahal. Argumentele nu sînt departe de a fi convingătoare. Eram creștini de un mileniu, deci aveam cler și monahism. Nu poate fi nimeni mirat că o astfel de necropola a putut exista în sec. XI—XII.

● Despre „Cozia — vestita ctitorie a unui mare voievod”, scrie frumos în „Magazin istoric” (nr. 9, sept. 1986, p. 16—18) P.S. Gherasim Cristea de la Rîmnicu Vilcea, arătînd că importanța ctitoriei de acum 600 de ani a lui Mircea cel Mare, a fost restaurată de curînd, dîndu-se o atenție deosebită picturii refăcute în 1705 de zugravul Preda și fiii săi Ienache, Sima și Mihai. Scoaterea cu pricepere profesională de sub fumul anilor, de către o echipă de pictori bine aleși, a tabloului ctitorului, în ținută de cavalier și cu emblema bazileilor bizantine, vulturul bicefal, e o dovadă în plus a sarcinii pe care și-a asumat-o voievodul, de protector al creștinătății supuse atacurilor neîncetate ale otomanilor.

La Cozia a fost înmormîntat nu numai marele ctitor și voievod, ci și mama lui Mihai Viteazul (1605). Tot acolo și-a găsit adăpost o vreme și și-a reinnoit forțele de luptă și Tudor Vladimirescu. O descriere frumoasă a lăcașului a făcut Paul din Alep în 1653. Mardarie, desigur un monah, a redactat la Cozia în 1649 un Lexicon slavo-român (1649) în vederea trecerii definitive la alfabetul latin în cultura română, iar înaintea acestuia, vestitul Filotei de la Cozia, a alcătuit acolo cunoscutule Piteale, cîntări în versuri, intrate în tezaurul cultural al Patriei, din sec. al XIV-lea. P.S. Gherasim Cristea sesizează existența la Direcția generală a Arhivelor Statului din București a 50 de pachete de documente coziene, iar la Filiala din Rîmnicu Vilcea, alte 142 de documente. Iată un material imens care își așteaptă cercetătorul și care va putea descoperi cine știe ce știri noi și documente importante pentru istoria Patriei. Sîntem siguri că autorul paginilor din „Magazinul istoric” se va simți el însuși chemat să-și continue cercetările!

● Două studii importante asupra restaurării picturii de la Cozia semnează Ion Neagoș și Gabriela Stoian (p. 55—62) și Viorel Grimalschi, Ștefania Grimalschi și Cornel Boambeș (p. 63—68) în Revista muzeelor și monumentelor, MONUMENTE ISTORICE ȘI DE ARTĂ (nr. 1, 1986). Studii referitoare la epocă, la Mircea cel Mare și la Cozia, mai semnează N. Stoicescu (p. 37—43) și Cristian Moisescu (p. 44—54). Toate sînt marcate de incontestabilă competență și de dragoste față de trecutul românesc.

● Despre Filotei de la Cozia, „poet român în epoca domnitorului” Mircea cel Mare, scrie un articol frumos în revista „Ramuri”, Constantin M. Popa (nr. 8, 1986, p. 4).

● O punere la punct a originii și conținutului sintagmei Byzance après Byzance, face Octavian Iliescu: LA NAISSANCE D'UNE IDÉE POLITIQUE: BYZANCE APRÈS BYZANCE (în „Revue roumaine d'histoire”, XXV, 1—2, 1986, p. 35—44). Dacă N. Iorga în 1935 a avut în vedere mai ales aspectele culturale și religioase, Octavian Iliescu îi caută, îi găsește și îi stabilește și dimensiunile politice în contextul istoric al vremii, înainte și după 1453. Am observat însă, în multe lecturi apusene, cum istorici de prin acele locuri, sau proveniți din orient, folosesc sintagma fie uitînd să-și menționeze autorul, fie omîțindu-l cu bună știință și atribuînd-o altora, și nu atît pentru a-i pune la îndoială paternitatea, cît mai ales pentru a putea deplasa spațiul Bizanțului de după Bizanț spre alte zone decît cele românești. Octavian Iliescu n-a avut în vedere acest aspect în mod special, socotînd desigur problema, dacă nu inexistentă, măcar definitiv elucidată, dar într-un studiu de circulație și în afară, poate că ea ar trebui totuși pusă la punct.

ANTONIE P.